

Een gesprek met Joost Hovenier en Jan Peter Wingender.
Marina de Vries.

‘Je moet lezen, veel nadenken, altijd aan de stijl denken en zo weinig mogelijk schrijven, uitsluitend en alleen om de irritatie tot bedaren te brengen van het idee dat om een vorm vraagt en dat zich in ons blijft roeren totdat wij er de exacte, precieze en met haar overeenkomstige vorm voor hebben gevonden.’

Gustave Flaubert, 1846*

Is het vergezocht om het maken van een boek te vergelijken met het maken van een gebouw? De schrijvershouding van de negentiende-eeuwse realist Gustave Flaubert (1821-1880) vertoont opmerkelijke overeenkomsten met de attitude van de architecten Jan Peter Wingender en Joost Hovenier. ‘Goede dingen komen langzaam’, vinden Wingender en Hovenier. Een goed gebouw is meer dan een briljante ingeving, een eerste idee, een vluchtige schets of een snelle, ter plekke bedachte oplossing. Het is gebaat bij onbevooroordeeld observeren, bij het doorgronden van het programma in samenhang met de locatie en het vaststellen van uitgangspunten. Zoals Flaubert soms jaren de tijd nam om een idee te laten rijpen, zo nemen Wingender en Hovenier tijd om zich alle facetten van een opgave eigen te maken. Pas als alle puzzelstukken vanzelfsprekend op hun plaats vallen, ontstaat de gewenste, trefzekere en exact bij de vraag passende oplossing. Nog een andere eigenschap delen de schrijver en de architecten. Beiden voelen zich thuis in het realisme. De nuchtere werkelijkheid staat voorop.

Tijdens hun ruim tienjarige partnerschap hebben Wingender en Hovenier met een been in de praktijk en een been in het actuele debat een eigen opvatting ontwikkeld over architectuur en stedenbouw. Zij maken authentieke gebouwen die verder reiken dan trends en tijdgeest. Voor hen is architectuur geen kunst, maar een vak dat in alle opzichten serieus moet worden genomen.

De gebouwen van Wingender Hovenier Architecten trekken nauwelijks aandacht. Ze veroorzaken althans geen verkeersongelukken. Ze staan eerder voornaam, eenvoudig en robuust op hun plaats, vertrouwd en nieuw tegelijk. Ze zijn ondanks deze herkenbare eigenschappen ook onlosmakelijk verbonden met de eigen tijd. Wingender Hovenier Architecten zoekt naar rust en vanzelfsprekendheid, naar hechting aan een plek. Het bureau koestert historische continuïteit en de kennis die in de loop van eeuwen is ontstaan. Van daaruit ontstaan nieuwe en oorspronkelijke oplossingen en mogelijkheden, zonder het nieuwe omwille van het nieuwe. Eenvoud, vanzelfsprekendheid en verzorgde onopvallendheid zijn kwaliteiten die nogal eens nonchalant terzijde worden geschoven, maar die voor Wingender en Hovenier van waarde zijn. Een mooi gebouw is opgebouwd uit eenvoudige ingrediënten, vinden zij. En alledaagsheid – in de zin van het gewone, niet bijzondere – is een groot goed.

De realistische, nuchtere ontwerphouding is meer dan pragmatisch. Ook de op de snelheid van het bouwproces veroverde traagheid, het verzet tegen de waan van de dag en de liefde voor het alledaagse zijn middelen tot een doel. Een goed gebouw gaat lang mee. Naast het marktdenken met zijn economische afschrijvingstermijnen plaatsen Wingender en Hovenier de waarde van culturele duurzaamheid. Gebouwen zijn bedoeld om te gebruiken, maar het zijn ook essentiële bouwstenen van een stad. Te midden van de hektiek, de veranderlijkheid en de veelkleurigheid van het dagelijkse stadsleven, zijn de gebouwen van Wingender Hovenier Architecten stabiele, vanzelfsprekende bakens, waaraan mensen en het leven zich kunnen hechten en die over honderd jaar nog niks aan betekenis hebben ingeboet.

Van droom naar daad

Tussen de schrijver Flaubert en de architecten Wingender en Hovenier bestaat ook een essentieel verschil. Een schrijver creëert en produceert zijn boek desnoods alleen. Een architect en zijn ontwerp zijn deel in een groter geheel. Zoals een goed ontwerp tijd nodig heeft, zo is bouwen niet in veertien dagen gebeurd. Het is een complexe, kostbare en langdurende aangelegenheid. Wingender en Hovenier laven zich aan die werkelijkheid, hechten aan goed vakmanschap op alle fronten. Ze nemen het bouwproces met zijn regels, systematiek en betrokkenen uiterst serieus en beschouwen het als hun kwaliteit om anderen te enthousiasmeren. Zo kan een ontwerp in de loop van het bouwproces veranderen, groeien, beter worden. Om de kloof tussen droom en daad te dichten, is de opdrachtgever van essentieel belang voor het uiteindelijke resultaat. Zonder diens overeenkomstige enthousiasme, betrokkenheid en opvatting hebben de gewenste, tijdsbestendige projecten geen schijn van kans.

Zonder goede opdrachtgever geen goede opgave. Dat moet slim in elkaar zitten en lang mee kunnen gaan. Zoals een huis door een toekomstige eigenaar wordt beoordeeld op zijn gebruiks- en groeimogelijkheden, zo bieden de gebouwen van Wingender en Hovenier ruimte aan diversiteit en flexibiliteit, aan toekomstige functieverandering en aan het onvoorziene.

Naast het maken van generieke ruimtes is in de loop van hun tienjarige praktijk een andere, essentiële laag naar de voorgrond getreden. Daarin gaat het om de aard van de plek. Wingender Hovenier Architecten werkt veelal in een stedelijke omgeving, op het snijvlak van architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur. Om die aard te bepalen, is begrip vereist van de geschiedenis, het karakter, de eigenschappen en de structuur van de betreffende locatie en van de gebouwen die daar al staan.

Een goed gebouw of stedenbouwkundig plan zijn in vorm, structuur en expressie onlosmakelijk en fijnmazig verbonden met het stedelijk weefsel en liggen heel precies op hun plek. Daarbij komt ook de positionering en de ruimte rond en tussen de gebouwen erop aan. Of het nou om woningen gaat of om andere gebouwen van de stad zoals scholen en bibliotheken, door de bestaande situatie te doorgronden en vervolgens op eigen en eigentijdse wijze te interpreteren, ontstaan authentieke plannen, die de sfeer van een plek versterken en ruimte bieden aan toekomstige ontwikkeling. Ook dat hoort bij goed en slim vakmanschap.

Een complex en rijkgeschakeerd ontwerp- en bouwproces hoeven niet te leiden tot een complex gebouw. Wingender Hovenier Architecten maakt simpele en begrijpelijke objecten, die stevig op de grond staan. Een gebouw is een gebouw is een gebouw. Ook een eenduidige, fundamentele en logische opzet draagt bij aan de kwaliteit op de lange termijn. Daarbij zijn de gevels intelligent en alledaags, geraffineerd en expressief, met een beperkte, zorgvuldig uitgekozen detaillering. Wingender en Hovenier houden van robuuste materialen als baksteen. Baksteen versterkt de indruk van massa, heeft zijn kwaliteit in de loop van eeuwen bewezen en is onlosmakelijk verbonden met het Hollandse deltalandschap. Zo vertrouwd als het materiaal in eerste instantie lijkt, zo nieuw en rank is steevast de toepassing, waaraan veel zorg en aandacht wordt besteed. Proefstukken en maquettes wijzen uit of de voor de plek gewenste sprankeling, mêlering, tactiliteit en levendigheid is bereikt. Door een verfijnd reliëf en een uitgekend spel met steen, voegen, neggen en de compositie van ramen ontstaan visuele, eigentijdse rijkdom en een gevel die mee veranderd met het licht en bij herhaalde kennismaking blijft verrassen.

Zo groeien vanuit de complexiteit van de bestaande werkelijkheid gebouwen en plannen die zowel goed zijn om in te wonen, te werken of te verblijven als een sterke bijdrage leveren aan de identiteit, de vitaliteit en de schoonheid van de stad.

‘Wat lelijk is, hecht niet. Wat mooi is, gooi je niet snel weg.’

* Uit: De kluizenaar en zijn muze. Brieven aan Louise Colet, Privé-domein, Amsterdam, 1983, pagina 91